

Klima- og miljødepartementet

4. juni 2025

Høringsuttalelse – Forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder

Den Norske Turistforening (DNT) ble etablert i 1868 og er Norges største friluftslivsorganisasjon med over 320.000 medlemmer. Organisasjonen består av 56 medlemsforeninger med tilknyttede lokallag som har ansvar for til sammen rundt 600 hytter, 22.000 km med T-merkede stier og 5000 km kvista løyper. DNT arbeider for å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv, for sikring av allemannsretten og friluftslivets natur- og kulturgrunnlag.

Dette høringsinnspillet omtaler forslag til generelle tiltak som berører flere villreinområder. For forslag til tiltak knyttet til det enkelte villreinområde, vises det til medlemsforeningenes egne innspill. DNT uttaler seg ikke om Knutshø villreinområde ettersom vi ikke har hytter og ruter i området.

Oppsummering

- Departementets føring om at tiltaksplanene skal legges til grunn som rammeverk for kommende planer, er svært viktig for å sikre samordning med andre planprosesser og for å unngå endringer av premisser og tiltak som det er enighet om i tiltaksplanene.
- For å bedre villreinens levekår er det avgjørende å stoppe videre nedbygging. DNT mener ambisjonsnivået for arealforvaltningen i og rundt villreinområdene må være langt høyere og at det ikke er tilrådelig å basere fremtidig arealforvaltning kun på frivillige tiltak.
- DNT mener en samlet vurdering av nasjonale restaureringsprosjekter (tuneller m.m.) må følges av friske midler og må prioriteres for å bedre villreinens situasjon på lang sikt.
- Villreinfond må operasjonaliseres raskt og midler må kunne brukes ifm. planlegging og gjennomføring av endringer DNTs hytte- og rutenett.
- DNT har forståelse for at det i særlige tilfeller er behov for å regulere ferdsel utenfor verneområder, men mener dette må være siste utvei. Vi etterlyser også en grundigere vurdering av behovet for permanente ferdselsreguleringer.
- DNT støtter tiltak knyttet til ferdselsrelatert informasjon og veiledning og mener det er viktig å prioritere ressurser til dette. Vi vil fortsette å jobbe målrettet med informasjon og veiledning gjennom våre kanaler, spesielt den nasjonale turportalen UT.no.
- DNT støtter tiltak for å redusere omfanget av motorferdsel, samt økt kunnskap, bedre samordning og et digitalt saksbehandlingssystem. Når DNTs rutenett og åpningstider er avklart i tiltaksplanene, må det kunne gis tillatelser til videre drift innenfor disse rammene.
- DNT etterlyser avklaring av hvordan Stortingets anmodningsvedtak 785 skal følges opp i praksis.

Generelle innspill – om rammeverk og avveining av interesser

DNT deler bekymringen for villreinen og ønsker å bidra til å forbedre tilstanden i villreinområdene. Vi har allerede iverksatt mange tiltak, som å holde hyttene våre stengt i sårbare perioder, flytte stier og hytter og informere om hensynsfull ferdsel. I arbeidet med tiltaksplaner ønsker vi å gjennomføre en rekke ytterligere tiltak for villreinen.

Departementet legger vekt på samordning mellom tiltaksplaner og andre kommende planer og strategier, og påpeker at «*tiltaksplanene som et utgangspunkt skal legges til grunn som rammeverk for kommende planer*». DNT mener dette er en viktig presisering som må følges opp både på regionalt og lokalt nivå for å sikre forutsigbarhet og samordning i det videre arbeidet og for unngå endringer av vesentlige premisser og tiltak som det er enighet om i tiltaksplanene.

Den villreinfaglige tilrådingen til tiltaksplaner fra Statsforvalterne skulle etter planen avveies opp mot andre samfunnsinteresser. Dette er i tråd med føringene fra Stortinget som i behandlingen av villreinemeldingen la vekt på at sumvirkningene for ulike brukere, blant annet for «*brukere av allemannsretten og friluftslivet må vurderes nøye for å sikre en forholdsmessig fordeling av tiltakene mellom de ulike brukerinteressene*», jf. Innst.S 374 (2023-2024). Vi mener dette er fulgt opp i høringsforslaget mhp. friluftslivinteresser og hensyn til allmennheten.

En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

Departementets overordnede vurdering er at tiltaksplanene vil ha «*liten mulighet til å stoppe den negative utviklingen for villreinen i Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder innen 2030*». Forventet måloppnåelse innen 2050 er også for lav, kanskje med unntak av Snøhetta. Å stoppe nedbyggingen av villreinområder er avgjørende for å lykkes med å bedre levekårene for villreinen. Likevel legger høringsforslaget vekt på å verne om det lokale selvstyret, og det vurderes ikke som aktuelt å innføre nye statlige forbud eller restriksjoner for den kommunale arealforvaltningen ifm. tiltaksplanene. For Rondane er det sagt eksplisitt; at det spesielt er «*utfordringer knyttet til arealbruksendringer som vurderes som for svakt*» (s. 46).

Det legges blant annet opp til endringer i rundskriv T-2/16 for å klargjøre mandat for miljøforvaltningens innsigelsespraksis i saker som angår villreinen. Dette er i seg selv bra, men hvis arealforvaltningen i villreinområdene i større grad skal baseres på innsigelser framfor tydelige nasjonale/regionale rammer for arealbruken, frykter vi økt ressursbruk til saksbehandling uten at det bidrar til å snu utviklingen.

Departementet skriver også at «*jo lenger tid det tar før tap av leveområder stanser, jo større jobb vil det være å reversere og jo større grep vil det kreve å kompensere på andre måter, for eksempel gjennom ferdselsforbud*.» For svake virkemidler i arealforvaltningen medfører da at en styrer mot en utvikling hvor allmennhetens tilgang ofres, til fordel for videre nedbygging av villreinens leveområder til private formål og næringsutvikling.

DNT mener derfor at det ikke er tilrådelig å basere fremtidig arealforvaltning kun på frivillighet og vage nasjonale føringer. Vi mener generelt at ambisjonsnivået for arealforvaltningen i og rundt villreinområdene må ligge langt høyere. Mange av statsforvalterenes forslag til tiltak (bla. midlertidig byggeforbud, statlige planbestemmelser, regionale bestemmelser for videre hyttebygging) er tatt ut og erstattet med svakere virkemidler og frivillige tiltak. Generelt mener vi statsforvalterens forslag til tiltak for en bedre arealforvaltning bør vurderes på nytt, i lys av sannsynligheten for måloppnåelse.

Her følger også konkrete innspill til enkelte tiltak:

Tiltak 3: Planvask

Det er positivt at det foreslås å revidere kommunale planer og sikre en sterkere vektlegging av villreinhensyn. Men når et så sentralt tiltak for å forebygge videre nedbygging er basert på frivillighet og oppfordringer, frykter vi at potensialet ikke vil utnyttes fullt ut. Vi mener det må være et krav at alle kommuner som forvalter villreinområder, må samarbeide for å styre arealbruken best mulig og at det må gjennomføres planvask. Dette må også sees i sammenheng med utarbeidelsen av et naturregnskap og konkrete mål (se innspill under om naturregnskap).

Tiltak 8: Dialogforum

DNT støtter forslaget om å opprette dialogforum for villreinforvaltning og ser positivt på å delta i dette. For å sikre at et slikt forum blir en samarbeidsarena hvor mange ulike aktører med ulike interesser deltar, mener vi ansvaret for opprettelse og drift må legges til en uavhengig part, enten statsforvalteren eller fylkeskommunen.

Tiltak 9: Kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting

DNT mener dette tiltaket er et viktig grep for å sikre mer kunnskapsbaserte beslutninger. Vi mener at styrking av villreinkompetanse ikke bare må rettes mot nye folkevalgte i kommunene, men også i fylkesting, og at det bør være åpent for relevante deler av administrasjonen å delta. Videre mener vi at det må tilrettelegges for slik kompetanseheving i alle villreinområder, ikke bare der hvor det nå utformes tiltaksplaner.

Tiltak 10: Samlet vurdering av nasjonale restaureringsprosjekter

I utkast til tiltaksplaner fra statsforvalterne er en rekke veistrekninger foreslått lagt i tunnel. DNT mener dette er helt sentrale tiltak som må prioriteres for å bedre villreinens situasjon på lang sikt. En samlet vurdering av forslagene må derfor etterfølges av friske midler til tunnelprosjekter og andre restaureringstiltak knyttet til vei og jernbane.

Tiltak 11 (Rondane)/47 (Snøhetta): Operasjonalisering av villreinfond

DNT er positive til pågående arbeid med å avklare bruken av midlene i villreinfond slik at disse kan tas i bruk raskt ifm. gjennomføring av tiltaksplanene. I flere av de reviderte konsesjonsvilkårene som er fastsatt de siste årene, er det presisert at midlene kan brukes på undersøkelser og tiltak for å bedre forholdene for villreinbestanden som blir berørt av reguleringen. DNT mener at villreinfondene blant annet må kunne brukes ifm. planlegging og gjennomføring av endringer DNTs hytte- og rutenett, herunder nedlegging/flytting av hytter og stier. Dette kan være viktige avbøtende tiltak i områder hvor vannkraftregulering begrenser villreinens områdebruk. Videre mener vi at hele villreinområdet må vurderes samlet når en etablerer ordninger for bruk av midlene. DNT vil også påpeke at gjennomføring av viktige tiltak knyttet til hytter og stier ikke må bli forsinket som følge av manglende avklaringer eller spesielle vilkår knyttet til villreinfondene.

Tematisk naturregnskap

I villreinformasjonen varslet regjeringen et det skal lages et tematisk naturregnskap for villrein for å styrke kunnskapen om leveområdene og endringer i arealbruk og økosystemtjenester, noe Stortinget sluttet seg til. Dette arbeidet er så vidt vi kan se, ikke nevnt i tiltaksplanene, til tross for at det er et viktig virkemiddel som må sees i sammenheng med andre tiltak knyttet til arealforvaltning. DNT mener at et naturregnskap må på plass raskt slik at dette kan bli et styringsverktøy for arealbruken i villreinområdene, både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Videre vil vi påpeke at kunnskap om arealendringer i villreinområdene må følges opp med klare og målbare mål for arealbruk. For å vurdere arealbruken opp mot målet om å stoppe den negative utviklingen i villreinområdene innen 2030, mener vi derfor at det må fastsettes klare mål om arealnøytralitet i det enkelte villreinområde.

Juridisk bistand til kommunene

Kommunenes behandling av plansaker og dispensasjonssøknader i og rundt villreinområdene har flere paralleller til kommuner som behandler plansaker i strandsonen. Erfaringene med tilskuddsordningen og juridisk bistand for kommunene langs Oslofjorden for å bedre tilgangen til strandsonen, har vært veldig positive. Vi oppfordrer til at det etableres en tilsvarende ordning med juridisk bistand for å støtte kommuner som forvalter villreinområder.

Ferdselsregulering

Tiltak 17 (Rondane)/51 (Snøhetta): Regulering av ferdsel utenfor verneområder

I energi- og miljøkomiteens innstilling til villreinmeldingen (Innst.S 374 (2023-2024)) påpekte komiteen at «*allemannsretten framleis skal stå sterkt i villreinfjellet*». Komiteens flertall mente også at «*det bør være høy terskel for å legge begrensninger på friluftsliv og ferdsel i norsk natur*» og videre at «*tiltak som begrenser arealinngrep, motorferdsel og andre typer belastninger alltid bør vurderes og prioriteres høyere hvis de kan gi like god effekt.*»

Dette innebærer at begrensninger i og forbud mot ikke-motorisert ferdsel må være aller siste utvei. Dette er også lagt til grunn i villreinmeldingen hvor regjeringen legger vekt på å bruke minst mulig inngripende virkemiddel for å kanalisere ferdselen.

DNT har likevel forståelse for at det i særlige tilfeller kan være behov for mer inngripende ferdselsregulerende tiltak. Vi mener at en ny hjemmel i naturmangfoldloven for å regulere dette utenfor verneområder må være begrenset til visse områder og perioder. Videre må det være begrunnet ut fra særlige hensyn til villrein og evt annet dyreliv, og det må legges til grunn at det ikke er mulig å oppnå tilsvarende effekt med mildere virkemidler.

Regulering av ferdsel i villreinfjellet må være basert på best mulig kunnskap og avveies mot hensyn til friluftsliv og allemannsretten. Det kan for eksempel innebære at reguleringene avgrenses til å gjelde kun visse former for ferdsel, eller at det stilles vilkår om at ferdselen skal følge merkede stier, i stedet for et totalforbud. Merkede stier har en kanaliserende effekt, og vi har flere gode erfaringer med å tilpasse rutenettet av hensyn til villreinen. Gjennom god kunnskap og samarbeid med forskning og forvaltning tror vi det er mulig å kanalisere trafikken og finne løsninger som ivaretar både villreinen og friluftsliv i fjellet.

DNT stiller imidlertid spørsmål ved behovet for *varige* ferdselsforbud. Behovet for dette er ikke tilstrekkelig begrunnet i villreinmeldingen. Hvis en ferdselsregulering er ment å gjelde hele året, vil det uansett være viktig med en adaptiv tilnærming for å tilpasse reguleringen til ny kunnskap om villreinenes arealbruk og ferdselsmønstre. Vi etterlyser derfor en grundigere vurdering av behovet for permanente ferdselsreguleringer og en vurdering av om tilsvarende effekt kan oppnås med en hjemmel som er avgrenset til *midlertidige* tiltak.

Avslutningsvis vil vi peke på at en ny hjemmel for ferdselsrestriksjoner også vil kunne påvirke bruken av enkelte turisthytter, noe som kan være grunnlag for erstatning. DNT vil komme tilbake til dette ved en eventuell offentlig høring.

Tiltak 18 (Rondane)/39 (Snøhetta): Regulering av ferdsel innenfor verneområder

DNT har forståelse for behovet for en systematisk gjennomgang av verneforskrifter knyttet til villreinområder. Vi mener det kan være positivt for å sikre at forskriftene er utformet mest mulig enhetlig og igjen bidrar til mer samordnet og enhetlig forvaltningspraksis. Vi viser også til innspill vedr. ferdselsreguleringer utenfor verneområder og mener at de samme prinsippene må ligge til

grunn for endringer i verneforskrifter, dvs. minst mulig inngripende tiltak, begrunnelse i særlige hensyn til dyreliv, tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og ulike avveininger opp mot hensynet til allemannsretten. For øvrig forbeholder vi oss retten til å komme med detaljerte innspill til slike endringer på et senere tidspunkt.

Tiltak 19 (Rondane)/41 (Snøhetta): Ferdelsrelatert informasjon og veiledning

DNT støtter forslaget og mener det er viktig å prioritere ressurser til dette for å styrke bruken av myke virkemidler. Vi tror de fleste ønsker å ta vare på naturen de ferdes i og gjøre gode veivalg, men mange mangler nødvendig kunnskap til å kunne gjøre det.

DNT vil fortsette å jobbe målrettet med informasjon og veiledning gjennom våre kanaler, spesielt den nasjonale turportalen UT.no. De siste årene har UT.no hatt en formidabel trafikkøkning (over 6 millioner unike brukere). Her kan vi mao. nå veldig mange og dermed bidra til å påvirke valg av turmål og ruter også i planleggingsfasen. Viktige tiltak er varsler i sårbare perioder, generell villreinformasjon knyttet til hytter og turbeskrivelser, samt kvalitetssikring av eksisterende innhold.

I tillegg til informasjon på UT.no vil vi styrke informasjonen til gjester på hyttene, til medlemmer og turgåere generelt, samt ansatte og frivillige i medlemsforeningene. Dette innebærer blant annet videreutvikling av fjorårets formidlingsprosjekt med villreinkurs på betjente hytter, opplæring av ansatte, digital informasjon gjennom sosiale medier, samt utvikling av et digitalt villreinkurs for å styrke kompetansen til DNTs turledere.

Tiltak 20 (Rondane)/40 (Snøhetta): Kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplaner

DNT støtter forslaget om sti- og løypeplaner. Vi mener dette må være helhetlige planer som utarbeides på tvers av kommunegrensene, og at fylkeskommunen må ha en sentral rolle i å samordne et slikt arbeid. Videre vil vi påpeke departementets føring om at *«tiltaksplanene som et utgangspunkt skal legges til grunn som rammeverk for kommende planer»*. Dette vil være helt sentralt i arbeidet med sti- og løypeplaner for å sikre samordning med tiltaksplanene og unngå endringer av vesentlige premisser og tiltak det er enighet om i tiltaksplanene. Det kan også være en utfordring at tiltaksplaner, forvaltningsplaner og sti- og løypeplaner behandles og vedtas av ulike offentlige organ, og at det derfor kan være fare for at planene ikke samsvarer. For Hardangervidda (som pt. ikke er på høring) er situasjonen spesielt kompleks, med mange parallelle planprosesser. Rekkefølgen på vedtak av planer blir i så måte svært viktig.

Tiltak 22 (Rondane)/48 (Snøhetta): Norsk standard for guider

DNT deltar allerede i dette arbeidet og støtter tiltaket med å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for guider, turledere og fjellførere.

Tiltak 12-14 (Rondane)/43-45 (Snøhetta): Motorferdsel

DNT støtter forslag til tiltak for å redusere det totale omfanget av motorferdsel. Samtidig vil vi påpeke at når DNTs hytte- og rutenett og åpningstider for hyttene er avklart gjennom tiltaksplanene, må det kunne gis nødvendige tillatelser til å sikre videre drift innenfor disse rammene, jf. departementets føring om at tiltaksplanene som et utgangspunkt skal legges til grunn som rammeverk. Vi ber om at dette presiseres i tiltaksplanene. Samtidig vil DNT søke samarbeid med andre aktører for å effektivisere og samordne vår egen transport der hvor dette er aktuelt.

Videre støtter vi tiltak for å øke kunnskapen og sikre bedre samordning, og at det etableres et digitalt saksbehandlings- og rapporteringssystem. For å sikre en samlet oversikt over omfang og utvikling i *hele* villreinområdene og ikke bare i verneområdene, mener vi at dette må gjøres pliktig for kommunene å bruke. Vi støtter derfor gjennomføring av nødvendige regelverksendringer for å få det på plass.

Evaluering og oppfølging

Tiltak 30 (Rondane)/52 (Snøhetta): Evaluering av tiltaksplanen

Tiltak 31 (Rondane)/53 (Snøhetta): Oppfølging og revidering av tiltaksplanen

DNT støtter forslag til tiltak for å evaluere og eventuelt revidere tiltaksplanene. Økt innsats for overvåking og evaluering, utarbeidelse av planer og bedre samordning er avgjørende for å lære av gjennomførte tiltak og for å styre utviklingen mot målene som er satt for 2023 og 2050. Dette vil åpenbart kreve økte ressurser, og DNT mener det må avsettes friske midler i kommende budsjetter for å følge opp tiltakene.

Når det gjelder kunnskapen som ligger til grunn for tiltaksplanene gjennom klassifisering av villreinområder (NINA rapport 2126, 2022), er det også knyttet en del usikkerhet til denne kunnskapen, både mhp. datainnsamling, metoder og påvirkningsanalyser. Det er derfor viktig at tiltaksplanene justeres i tråd med ny kunnskap ifm. neste klassifisering.

Vi viser også til kommentarer knyttet til naturregnskap over og mener dette må på plass raskt for å lykkes med en mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning. Vi mener evaluering og oppfølging av tiltaksplanene også må inkludere en evaluering av arealbruken i hver kommune og samlet for det enkelte villreinområdet. Med klare mål for den samlede arealbruken i hvert villreinområde (aller helst arealnøytralitet), vil det bli mulig å styre arealbruken i tråd med målene og gjennomføre eventuelle endringer i tiltaksplanen basert på denne kunnskapen.

Kompensasjon og finansiering av tiltak

DNT viser til Stortingets anmodningsvedtak 785 ifm. behandlingen av villreilmeldingen (Innst. 374 S (2023–2024)) hvor *“Stortinget ber regjeringa sikre gode avbøtende tiltak for frivillig sektor i dei tilfelle merkte stiar eller turisthytter må leggjast ned eller flyttast.”* Selv om vedtaket ikke er veldig konkret, mener vi det må forstås som at lovgiver med dette mener det skal etableres ordninger for å bøte på både de negative økonomiske konsekvensene og et redusert tilbud som tiltakene kan ha for DNTs virksomhet.

Mange av de foreslåtte tiltakene innebærer omlegging/nedlegging av stier, begrensninger i åpningstider og for noen villreinområder også nedlegging/flytting av turisthytter. Hvordan Stortingets vedtak skal følges opp i praksis, er ikke omtalt i tiltaksplanene. DNT etterlyser en avklaring av dette.

Vi mener det er behov for betydelig friske midler for å gjennomføre mange av endringene knyttet til DNTs hytte- og rutenett. Det bør ikke tas fra eksisterende midler i tilskuddsprogrammet «Villreinfjellet som verdiskaper», da det vil gå på bekostning av andre tilskuddsmottakere og andre gode formål.

På generelt grunnlag er DNT villig til å slutte seg til tiltak som berører vårt hytte- og rutenett, basert på noen grunnleggende forutsetninger:

- Større endringer i DNTs hytte- og rutenett og rammebetingelser må løses mht. erstatning og/eller finansiering. Vi forventer at Stortingets føringer følges opp i videre dialog.
- Avbøtende tiltak/kompensasjon kan også være i form av nødvendige tillatelser for etablering og drift av nye hytter/ruter der dette er aktuelt og der det bidrar til å avbøte allmennhetens friluftsliv i fjellet.
- Tiltak som DNT slutter seg til, vil vurderes samlet som helhetlige løsninger, og endringer i noen av forutsetningene vil kreve en ny vurdering fra vår side.

Vi håper våre innspill kan komme til nytte og ønsker departementet lykke til i arbeidet med å ferdigstille tiltaksplanene!

Med vennlig hilsen

Tor Kåpvik
Fungerende generalsekretær

Ingeborg Wessel Finstad
Seksjonsleder natur og bærekraft

Elektronisk godkjent signatur